25.9.2018
Oikeusministeriö
Kansliapäällikkö Pekka Timonen

Eduskunnan lakivaliokunnalle

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ (HE 123/2018 vp) EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2019

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 976 milj. euroa. Kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon, hallinnonalan määrärahataso on 37 milj. euroa suurempi kuin kuluvana vuonna. Kasvu johtuu mm. palkkojen tarkistuksista ja WinCapita -kokonaisuuteen liittyvien korvausten maksatuksista.

Talousarvioesityksellä turvataan oikeuslaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen ensi vuoden toiminta ja annetaan lisäapua ylivelkaantuneille sekä budjettilaeilla kiristetään rangaistuspolitiikkaa.

Hallinnonalan taloudellisesta tilanteesta

Hallinnonalan taloudellinen tilanne on tällä hetkellä turvattu. Aiemmilta vuosilta siirtyneillä määrärahoilla voidaan kattaa käynnissä olevien tietojärjestelmähankkeiden kertaluonteiset omarahoitusosuudet ja muita lähivuosien menopaineita.

Myös oikeusministeriön hallinnonalalle kohdistuu edellisellä hallituskaudella ja nykyisessä hallitusohjelmassa päätettyjä säästöjä. Nämä säästöt edellyttävät toiminnan jatkuvaa kehittämistä. On tärkeää viedä määrätietoisesti eteenpäin laajoja tietojärjestelmähankkeita ja rakenneuudistuksia. Julkisen talouden suunnitelman mukaisen vuodesta 2020 lukien kumuloituvan 0,3 % säästön saavuttaminen on oikeusministeriön hallinnonalalla haasteellista. Oikeusministeriö tekee arvioita siitä, miten tähän säästötavoitteeseen pystytään jo käynnissä olevilla ja uusilla toimenpiteillä vastaamaan vaarantamatta kansalaisten oikeusturvaa. Valtion tilaohjelman 50 miljoonan euron säästötarpeen osalta tulisi keskustella sekä säästön kattamisesta että kohdentamisesta ja keskustelussa ottaa huomioon erityiskiinteistöt, kuten vankilat, sekä hallinnonalan tosiasiallinen mahdollisuus rakenteellisiin uudistuksiin toimitilojen käytössä.

Talous- ja velkaneuvonta sekä ylivelkaantuneiden aseman parantaminen

Ensi vuoden alusta talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirtyvät työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle oikeusaputoimistojen yhteyteen.

Talous- ja velkaneuvontaan ja ylivelkaantuneiden aseman parantamiseen kohdistetaan oikeusaputoimistoille 12,7 milj. euroa, jossa on lisäystä 3 milj. euroa nykyiseen tasoon nähden. Talous- ja velkaneuvonnassa tulee työskentelemään 175 henkilöä, jotka sijoitetaan kaikkiin 23 oikeusaputoimistoon.

Ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi tuomioistuimille osoitetaan 2 miljoonan euron lisämääräraha velkomusasioiden joutuisaan käsittelyyn ja ulosottolaitokselle lisätään miljoona euroa velallisten neuvonnan tehostamiseen. Näillä lisäyksillä voidaan kohdistaa tuomioistuinkäsittelyyn ja ylivelkaantuneiden neuvontaan yhteensä 50 henkilötyövuotta.

Rangaistusten kiristäminen

Hallitus on 13.9.2018 antanut eduskunnalle seuraavat kaksi rangaistusten kiristämistä koskevaa budjettilakiesitystä.

1. **Ehdollisen vankeuden tehostaminen** (HE 120/2018 vp rikoslain 6 luvun 10 §:n ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta). Ehdollisen vankeuden oheisseuraamukseksi säädettäisiin harkinnanvarainen valvonta myös 21 vuotta täyttäneille rikoksentekijöille. Tämän budjettilakiesityksen tavoitteena on sekä puuttua taparikollisiksi ajautumassa olevien päihdeongelmaisten tilanteeseen, että antaa nykyistä tuntuvampi rangaistus esimerkiksi pitkän ehdollisen vankeuden väkivalta- tai seksuaalirikoksesta saavalle ensikertaiselle henkilölle.

2. **Ehdonalaisen vapauden valvonnan tehostaminen** (HE 119/2018 vp laeiksi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:n ja Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 6 ja 7 §:n muuttamisesta). Tässä budjettilakiesityksessä esitetään ehdonalaisen vapauden valvontaa koskevien säännösten tiukentamista. Ehdonalaisen vapauden valvontaan asettamisen edellytyksiin lisättäisiin korkeaksi arvioitu väkivalta- tai seksuaalirikokseen syyllistymisen riski.

Näistä muutoksista Rikosseuraamuslaitokselle vuodelle 2019 aiheutuviin lisämenoihin ehdotetaan 1,8 miljoonan euron lisärahoitusta.

Lisäksi hallituksen tarkoituksena on antaa eduskunnalle **maahantulokiellon rikkomista koskevien rangaistussäännösten muuttamista** koskeva budjettilakiesitys (HE rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta). Maahantulokiellon rikkomisesta ehdotetaan säädettäväksi erillinen rangaistussäännös, jonka mukaan teosta voidaan tuomita sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Nykyisin ulkomaalaislain rikkomussäännöksen mukaan teosta voidaan määrätä ainoastaan sakkoa. Esityksestä aiheutuu oikeusministeriön hallinnonalalla 585 000 euron vuotuinen lisämäärärahan tarve, joka on otettu huomioon TAE 2019:ssä.

Syksyn aikana on lisäksi tarkoitus antaa kolme muuta rangaistusten kiristämistä koskevaa hallituksen esitystä, joiden määrärahavaikutukset eivät kohdistu vielä vuodelle 2019, mutta lisämäärärahat on otettu huomioon viime kevään kehyspäätöksessä. Nämä hallituksen esitykset koskevat lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten kiristämistä ja rikosten uusijoiden rangaistusten tiukentamista ensikertaisuussäännöstä muuttamalla sekä sakon muuntorangaistuksen palauttamista.

Muut keskeiset asiat

Keväällä 2019 tehdyn kehyspäätöksen mukaisesti Ouluun ja Vaalaan rakennetaan uudet vankilat. Hankkeiden suunnittelu käynnistettiin heti kehyspäätöksen jälkeen oikeusministeriön, Rikosseuraamuslaitoksen ja Senaatti-kiinteistöjen yhteistyönä. Hankesuunnitelmat valmistuvat keväällä 2019. Kehykseen varattiin 6,6 miljoonan euron lisämääräraha vuodesta 2022 alkaen.

Vuoden 2019 alusta lukien käräjäoikeuksia on 20, eli niiden määrä vähenee nykyisestä 27:stä. Uudistuksen tavoitteena on lisätä tehokkuutta ja hyödyntää samalla tuomarien osaamista aiempaa monipuolisemmin.

Summaaristen riita-asioiden käsittely on tarkoitus keskittää Manner-Suomessa kahdeksaan käräjäoikeuteen vuoden 2019 aikana.

Tietosuojavaltuutetulle esitetään 975 000 euron lisärahoitusta tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanosta, Schengenin tietojärjestelmistä ja Matkustajarekisteritieto –direktiivistä aiheutuviin lisätehtäviin.

Tiedusteluvaltuutetulle puolestaan esitetään 350 000 euron lisärahoitusta tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaan.

Saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä parannetaan. Talousarvioesityksessä on saamelaiskäräjien ja saamen kielilain mukaisiin avustuksiin yhteensä 460 000 euron lisärahoitus kuluvan vuoden 130 000 euron lisärahoituksen päälle.

Vuonna 2019 järjestetään eduskuntavaalit ja europarlamenttivaalit. Lisäksi ensimmäiset maakuntavaalit on tarkoitus pitää toukokuussa toimitettavien europarlamenttivaalien yhteydessä.

Liitteestä käyvät yksityiskohtaisesti ilmi talousarvioesityksen muutokset kuluvan vuoden varsinaiseen talousarvioesitykseen verrattuna.

LIITE

TAE 2019:N MUUTOKSET VERRATTUNA VUODEN 2018 VARSINAISEEN TALOUSARVIOON

TAE 2019:n muutokset kuluvan vuoden talousarvioon 1 000 euroina	
Useita momentteja koskevat ehdotukset	
- toimintamenojen tuottavuussäästö	-3 540
- rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen (hallitusohjelma)	-1 700
- asiamäärän vähentäminen KHO:ssa ja hallinto-oikeuksissa (hallitusohjelma)	-3 250
- hankinnasta maksuun -säästö (hallitusohjelma)	-250
- toimintamenosäästö (hallitusohjelma)	-2 500
- toimitilamenosäästö (hallitusohjelma)	-4 341
- kirjanpidon keskittäminen (hallitusohjelma)	-126
- työnantajan eläkemaksun alentaminen (kilpailukykyratkaisu)	-1 708
- sairausvakuutusmaksun alentaminen (kilpailukykyratkaisu)	-170
- VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	5 229
- palkkojen tarkistukset	18 574
- eläkemaksurakenteen muutos	2 067
- Valtorin palvelumaksujen nousun osittainen kompensaatio	2 564
- siviilitiedustelulainsäädäntö	653
- maahantulokiellon rikkomista koskevat säädösmuutokset	585
- vuokramenojen indeksikorotus ja säästö yhteensä	170
Arvonlisäveromenojen muutos	843
ns. WinCapita -korvaukset (TA 2018:ssä 1 milj. euroa)	19 000
Oikeusministeriö	
- vaalitutkimus 200 000 euroa (eduskuntavaalien yhteydessä)	200
- henkilötietoja sisältävien asiakirjojen automaattinen anonymisointihanke	240
Valtuutetut	
- tietosuojavaltuutetun toimisto; tietosuoja-asetus ym.	855
- tietosuojavaltuutetun toimisto; PNR (matkustajarekisteritieto)-direktiivistä aiheutuvat menot	120
- tiedusteluvaltuutettu; tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonta	350
Oikeusrekisterikeskus	
- maksukyvyttömyysrekisteri (IRIS II)	200
- tietosuojadirektiivi ja -asetus (v. 2018 rahoitus)	-200
- ORK:n viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2019 rahoitus)	895
- ORK:n viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2018 rahoitus)	-1 880
- tasokorotus (2.4.2015 kehyspäätöksen muutos 300 000 eurosta 140 000 euroon v. 2019 lukien)	-160
Toimisto- ja viestintäjärjestelmien valtavirtaistaminen	
- yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2019 rahoitus)	2 505
- yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2018 rahoitus)	-2 590
Tuottavuusmäärärahan palauttaminen vuoden 2017 tasolle	130
Saamelaiskäräjien toiminnan turvaaminen	460

jatkuu seuraavalla sivulla

Korkein hallinto-oikeus	
- turvapaikanhakijoiden oikeusturva	-1 130
Muut tuomioistuimet	
- AIPA istuntosali-infra	-1 000
- Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmä-hanke (HAIPA) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	4 533
- Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmä-hanke (HAIPA) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 713
- turvapaikanhakijoiden oikeusturva	-4 960
Ylivelkaantuneiden aseman kohentaminen	8 000
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit	
- talous- ja velkaneuvonta (4,731 milj. euron siirto TEM:n hallinnonalalta ja + 3 milj. euron lisärahoitus)	7 731
- talous- ja velkaneuvonnan kertaluonteinen vuoden 2018 rahoitus tietojärjestelmämenoihin	-4 000
- turvapaikanhakijoiden oikeusturva	-3 879
Yksityiset oikeusavustajat	
- turvapaikanhakijoiden oikeusturva	-1 300
- julkisselvitykset	300
Ulosottolaitos	
- ulosottotoimen rakenneuudistuksen tietojärjestelmähanke (URA ICT) (v. 2018 rahoitus)	-1 744
Rikosseuraamuslaitos	
- Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyvyn turvaaminen ja vankilaverkoston ylläpito	3 130
- vakavan väkivallan uusimisriskin vähentäminen	670
- ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan järjestelmän täydentäminen	1 100
Vaalimenot	-2 363
Vähäiset (alle 100 000 euroa) muutokset yhteensä	232
TAE 2019:n muutokset kuluvan vuoden talousarvioon yhteensä; 1 000 euroina	**34 832**